

เนื้อหาสำคัญของวิชา HI 222

วิชา HI 222 หรือประวัติศาสตร์ไทย 2 มีเนื้อหาวิชาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จนถึงสมัยปัจจุบันสามารถแบ่งช่วงระยะนี้ออกได้เป็น 3 ตอน ตามลักษณะทางการเมืองและสังคมดังนี้คือ

1. สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น คือตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 จนถึงรัชกาลที่ 3 รวมระยะเวลา 69 ปี ในสมัยนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยรัชกาลที่ 1 เป็นระยะที่สืบเนื่องมาจากการเสียกรุงครั้งที่สอง ความพยายามของรัฐบาลไทยในยุคนี้ จึงมุ่งไปในทางฟื้นฟูอำนาจของอาณาจักรไทยขึ้นมาใหม่ ทั้งทางการเมืองและวัฒนธรรม โดยเป็นการประสานงานต่อจากสมัยของพระเจ้ากรุงธนบุรี ซึ่งมีระยะเวลาค่อนข้างสั้น ลักษณะการปกครอง สังคม และวัฒนธรรมของไทยในช่วงนี้ ยังเป็นแบบที่เคยมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา เพราะในการฟื้นฟูประเทศรัฐบาลมีนโยบายที่จะรวบรวมแบบแผนดั้งเดิมสมัยอยุธยาไว้แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามความจำเป็นของสถานการณ์และความเหมาะสม

2. ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึง พ.ศ. 2475 เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย เป็นช่วงที่ลักษณะการปกครอง นโยบายต่างประเทศ ลักษณะสังคมและวัฒนธรรม (โดยเฉพาะในเขตเมืองใหญ่ เช่นกรุงเทพฯ) มีการเปลี่ยนแปลงไปในแนวทางของประเทศทางตะวันตก อันเป็นผลมาจากการเปิดประเทศรับเอาอิทธิพลทางเศรษฐกิจการเมือง และวัฒนธรรมมาจากประเทศเหล่านี้เพื่อเสริมสร้างให้ประเทศมีความเจริญและมั่นคงพอจะต้านทานการขยายอำนาจของตะวันตกได้ การเปลี่ยนแปลงในระยะเริ่มแรกปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 4 การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ การปฏิรูบนโยบายต่างประเทศ ส่วนการปกครองและสังคมมีการเปลี่ยนแปลงเพียงผิวเผิน ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 จึงมีการปฏิรูปครั้งใหญ่ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม อันเป็นแนวทางมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 7

3. ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช พ.ศ. 2475 มาจนถึงปัจจุบัน อาจแบ่งช่วงนี้ออกเป็นสองระยะ คือ

ก. ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 จนถึง พ.ศ. 2490 รัฐบาลในช่วงนี้ยังมีการสับเปลี่ยนระหว่างฝ่ายทหารและพลเรือน

ข. ตั้งแต่ พ.ศ. 2490 จนถึง 14 ตุลาคม 2516 รัฐบาลในช่วงนี้เป็นรัฐบาลทหารโดยตลอด

เนื้อหาสำคัญสำหรับตอนที่ 1 นี้ มีดังต่อไปนี้.-

1. การฟื้นฟูอำนาจทางการเมืองของไทยในสมัยรัชกาลที่ 1 การฟื้นฟูอำนาจทางการเมือง อาจแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้คือ.- การสถาปนาศูนย์กลางอันมั่นคงของอาณาจักร (ได้แก่การสร้างเมืองหลวงขึ้นใหม่) การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในอาณาจักร การทำศึกสงครามป้องกันเอกราชของประเทศ การขยายอำนาจและการรักษาอิทธิพลของไทยในเขตประเทศราช ในเวลาต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 2 และ 3 นั้น การรักษาเอกราชความมั่นคงทางประเทศนั้น นอกจากจะต้องทำสงครามกับประเทศเพื่อนบ้านที่ต้องการรุกรานไทยแล้ว ไทยยังต้องดำเนินนโยบายทางการทูตอย่างระมัดระวังกับประเทศมหาอำนาจทางตะวันตกที่เริ่มเข้ามาติดต่อย่างใกล้ชิดกับไทยด้วย

2. การฟื้นฟูความเจริญทางวัฒนธรรมไทยในสมัยรัชกาลที่ 1 การฟื้นฟูความเจริญทางวัฒนธรรม แบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ การฟื้นฟูขนบธรรมเนียมมราชประเพณีต่าง ๆ การฟื้นฟูศาสนา การฟื้นฟูระบอบการปกครองและกฎหมาย และการฟื้นฟูศิลปกรรมด้านต่าง ๆ รัชกาลที่ 1 ทรงเป็นผู้วางรากฐานการฟื้นฟูเหล่านี้ไว้ และรัชกาลที่ 2 และ 3 ทรงประสานงานต่อมา

3. นโยบายและปัญหาของไทยในการปกครองหัวเมืองประเทศราช และวิธีการแก้ปัญหาเหล่านี้ (เขตที่อยู่ได้อิทธิพลของไทยที่มีความสำคัญ ได้แก่ หัวเมืองมลายูทางภาคใต้ ลาว และ เขมร ทางภาคตะวันออก) ปัญหาในการปกครองหัวเมืองเหล่านี้ สรุปได้มี 2 ประการคือ หัวเมืองประเทศราชต้องการปลีกตัวจากอำนาจของไทย และมหาอำนาจอื่น ๆ เข้ามาแทรกแซงในหัวเมืองประเทศราชนี้ เช่น ญวน เข้ามาแทรกแซงในลาว และ เขมร อังกฤษในมลายู เป็นต้น การแก้ปัญหาของไทยนั้น มีทั้งพยายามเจรจาทางการทูต และเมื่อมีความจำเป็นก็ต้องใช้สงครามตัดสิน)

4. นโยบายและอุปสรรคของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ในการติดต่อกับ
ฝรั่งทางตะวันตก

5. อิทธิพลของอารยธรรมทางตะวันตกต่อวัฒนธรรมและความเจริญทางวิชาการ
ของไทย

6. ลักษณะการปกครองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

7. ลักษณะสังคมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

สมัยที่ 2 เนื้อหาสำคัญในตอนนี้เป็นคือ

1. สาเหตุ นโยบาย และผลในการปฏิรูปนโยบายต่างประเทศในสมัยรัชกาลที่ 4
2. การเปลี่ยนแปลงทางการปกครอง และสังคมบางประการในสมัยรัชกาลที่ 4
3. การสูญเสียเขมรให้แก่ฝรั่งเศสในสมัยรัชกาลที่ 4
4. สาเหตุ (ทั้งภายนอกและภายในประเทศ) นโยบาย อุปสรรค และผลของการ
ปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5

5. สาเหตุ นโยบายอุปสรรค และผลของการปฏิรูป สังคม และเศรษฐกิจ
ในสมัยรัชกาลที่ 5

6. การสูญเสียดินแดนให้แก่ฝรั่งเศส และอังกฤษในสมัยรัชกาลที่ 5 (ฝรั่งเศส
และอังกฤษดำเนินนโยบายอย่างไรในการช่วงชิงดินแดนไปจากไทย และไทยพยายามดำเนิน
นโยบายอย่างไรบ้างในการรักษาดินแดนไว้ และได้ผลอย่างไร)

7. แนวทางพัฒนาการเมือง (นโยบายเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยและลัทธิ
ชาตินิยม) ในสมัยรัชกาลที่ 6

8. การเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 1 และการแก้ไขสนธิสัญญาไม่เสมอภาคในสมัย
รัชกาลที่ 6 (ไทยมีเหตุผลประการใดบ้างที่ต้องเลิกนโยบายเป็นกลางและเข้าร่วมกับฝ่าย
สัมพันธมิตรและผลที่ได้จากการเข้าร่วมรบมีประการใดบ้าง)

สมัยที่ 3 เนื้อหาสำคัญที่ควรทราบ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 (สาเหตุที่มีการปฏิวัติในปี 2475 ใครเป็นผู้ดำเนินงานปฏิวัติ บุคคลเหล่านี้มีเบื้องหลังความเป็นมาอย่างไร ทำหน้าที่ของประชาชนในการปฏิวัติและผลกระทบของการปฏิวัติครั้งนี้ต่อระบบการเมืองของไทย)
2. เหตุการณ์ทางการเมืองของไทยภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี (สาเหตุที่มีการปฏิวัติ รัฐประหาร ผลดีและผลเสียของการมีรัฐบาลทหาร)
3. นโยบายต่างประเทศของไทยก่อนและภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

• การเตรียมตัวสอบ ข้อสอบวิชา HI 222 ในภาคปกติจะเป็นแบบปรนัยล้วน เว้นในภาคฤดูร้อนอาจมีข้อสอบแบบอัตนัยรวมอยู่ด้วย ซึ่งอาจารย์ผู้สอนจะได้ประกาศให้ทราบเป็นคราว ๆ ไปทางขร. นักศึกษาจะตอบคำถามได้ดี ต่อเมื่อนักศึกษารู้จักรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือต่าง ๆ บ้าง หรือในตำราของอาจารย์ผู้สอนบ้าง เมื่อรวบรวมได้แล้วต้องรู้จักนำมาวิเคราะห์หิวิจัยเพื่อหาเหตุผลและผลของเหตุการณ์ในทางประวัติศาสตร์นั้น ๆ ตามประเด็นสำคัญดังกล่าวเบื้องต้น การเตรียมตัวเช่นนี้ ต้องเตรียมพร้อมก่อนเข้าห้องสอบ หากนักศึกษา จะมานั่งคิดแยกแยะเหตุและผลต่าง ๆ ในห้องสอบจะทำไม่ทัน ก่อนเขียนคำตอบต้องอ่านคำถามให้เข้าใจจริง ๆ ว่า อาจารย์ผู้ถามต้องการคำตอบประเด็นใด

ตำรา

ใช้ตำราชื่อ คำบรรยายวิชา HI 222 (ประวัติศาสตร์ไทย 2) เขียนโดย วิไลเลขา บุรณศิริ สิริรัตน์ เรื่องวงษ์วาร และ ศิวพร สุนทรวิภาต นอกจากตำรานี้แล้ว ควรอ่านหนังสือต่าง ๆ ประกอบด้วย หนังสือที่ควรอ่านที่เป็นภาษาไทยและมีอยู่ในห้องสมุด มร. ที่นศ. จะยืมได้สะดวกมีรายชื่อดังนี้.-

1. ม.ร.ว.แสงโสม เกษมศรี และวิมล พงศ์พิพัฒน์ **ประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3**

2. สดใส ชันติวรพงศ์ **ความสัมพันธ์ของไทยกับประเทศตะวันตกตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2** (สำหรับนศ.ที่ไม่ได้เข้าฟังคำบรรยาย ควรอ่านหนังสือนี้เพิ่มเติม โดยเฉพาะในเรื่องการต่างประเทศในสมัยรัชกาลที่ 5)

3. คำบรรยายวิชา HI 121 (พื้นฐานวัฒนธรรมไทย) ควรอ่านประกอบในหัวข้อเรื่อง การปฏิรูปการปกครอง และสังคมในสมัยรัชกาลที่ 5

4. ชัยอนันต์ สมุทวณิช บรรณาธิการ **สัตว์การเมือง** ควรอ่านในด้านเกี่ยวกับการปฏิวัติใน พ.ศ. 2475 และผลกระทบของการปฏิวัติครั้งนี้